

Cuprins

Cuvânt-înainte	XIII
Abrevieri.....	XV
Capitolul I. Organizarea statală a puterii.....	1
Secțiunea 1. Noțiunea de putere și trăsăturile puterii de stat.....	1
§1. Relația popor – stat	1
§2. Relația stat – putere de stat – puteri politice	1
§3. Noțiunea de putere.....	2
Secțiunea a 2-a. Separația puterilor în stat	9
Secțiunea a 3-a. Organizarea puterii statale în Constituția României din 1991	11
Bibliografie	20
Capitolul II. Puterea discreționară și abuzul de putere în activitatea instituțiilor statului.....	21
Secțiunea 1. Scurte considerații privind conceptele de „legalitate” și „legitimitate”	21
Secțiunea a 2-a. Puterea discreționară și excesul de putere	22
Secțiunea a 3-a. Principiul proporționalității, criteriu de delimitare a puterii discreționare de excesul de putere	25
Secțiunea a 4-a. Competența instanțelor judecătorești de a cenzura actele juridice emise cu exces de putere	30
Bibliografie	32
Capitolul III. Aplicarea principiului constituțional al proporționalității la organizarea statală.....	34
Secțiunea 1. Bazele filosofice ale principiului proporționalității. Contribuții ale doctrinei juridice române	34
§1. Considerații generale despre proporționalitate ca principiu al dreptului	34
§2. Concepții filosofice și juridice care implică principiul proporționalității.....	35
§3. Bazele teoretice ale proporționalității reflectate în doctrina juridică română.....	42
§4. Principiul proporționalității în dispoziții normative din Constituția României.....	49
Secțiunea a 2-a. Principiul proporționalității și organizarea statală a puterii	58
§1. Separația și echilibrul puterilor în stat, analizate din perspectiva principiului proporționalității	58

§2. Reflectarea principiului proporționalității în sistemul instituțional al puterii în România	61
Secțiunea a 3-a. Sistemul electoral al reprezentării proporționale	64
Secțiunea a 4-a. Aplicarea principiului proporționalității la structura, organizarea și funcționarea Parlamentului României	67
§1. Stabilirea numărului deputaților și senatorilor.....	67
§2. Principiul proporționalității aplicat la organizarea internă a Parlamentului	68
Bibliografie	70
Capitolul IV. Teoria generală a Statului	73
Secțiunea 1. Elemente definitorii ale statului.....	73
Secțiunea a 2-a. Funcțiile statului	75
Secțiunea a 3-a. Elementele statului.....	76
§1. Populația	76
§2. Teritoriul.....	77
§3. Suveranitatea	79
Secțiunea a 4-a. Structura de stat	79
Secțiunea a 5-a. Forma de guvernământ	81
§1. Monarhia.....	81
§2. Republica	82
Secțiunea a 6-a. Aspecte constituționale privind forma de guvernământ și instituția Șefului de stat în România	85
Bibliografie	91
Capitolul V. Caracterele și atributele statului român	93
Secțiunea 1. Caracterele statului român	93
§1. Stat național	94
§2. Caracterul unitar	94
§3. Stat indivizibil.....	95
§4. Stat suveran și independent	95
§5. Forma de guvernământ	97
§6. Teritoriul și organizarea administrativă a României.....	97
Secțiunea a 2-a. Atributele statului român	99
§1. Stat de drept	99
§2. Condițiile statului de drept.....	101
§3. Stat social.....	102
§4. Stat pluralist.....	103
§5. Stat democratic	104
Secțiunea a 3-a. Aspecte ale jurisprudenței Curții Constituționale privind caracterele și atributele statului (art. 1 din Constituție)	105
§1. Art. 1 alin. (1): „România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil”	105
§2. Art. 1 alin. (3) teza I: „România este stat de drept”	106

§3. Art. 1 alin. (4): „Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației constituționale”	108
§4. Art. 1 alin. (5): „În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”	111
Bibliografie	112
Capitolul VI. Partidele politice	114
Secțiunea 1. Conceptul de partid politic. Trăsăturile și funcțiile partidelor politice	114
Secțiunea a 2-a. Sistemul partidist	117
§1. Sistemul partidului unic	117
§2. Sistemul bipartidist	117
§3. Pluripartidismul	118
§4. Structura internă a partidelor politice	118
§5. Baza socială a partidelor politice	118
Secțiunea a 3-a. Reglementări juridice privind partidele politice în România	119
Secțiunea a 4-a. Aspecte de jurisprudență ale Curții Constituționale privind pluralismul și partidele politice (art. 8 și art. 40 din Constituție)	122
Bibliografie	125
Capitolul VII. Sistemul electoral	127
Secțiunea 1. Sfera drepturilor electorale	127
Secțiunea a 2-a. Scrutinul electoral	130
Secțiunea a 3-a. Procedura desfășurării alegerilor în România	132
Secțiunea a 4-a. Aspecte de jurisprudență a Curții Constituționale privind exercitarea drepturilor electorale fundamentale (art. 36, art. 37 și art. 38 din Constituție)	136
Bibliografie	139
Capitolul VIII. Noțiuni de Drept parlamentar	140
Secțiunea 1. Noțiunea de instituție parlamentară	140
Secțiunea a 2-a. Organizarea Parlamentului României	142
§1. Grupurile parlamentare	143
§2. Birourile și comitetele	144
§3. Președintele Camerei	144
§4. Vicepreședinții Camerelor	145
§5. Secretarii Camerelor	145
§6. Chestorii	145
§7. Comisiile parlamentare	146
Secțiunea a 3-a. Statutul juridic al parlamentarilor	148
§1. Natura juridică a mandatului parlamentar	148
§2. Durata mandatului parlamentar	149
§3. Protecția mandatului parlamentar	150
§4. Drepturile și îndatoririle parlamentarilor	152

Secțiunea a 4-a. Funcționarea Parlamentului	153
Secțiunea a 5-a. Funcțiile Parlamentului.....	156
Secțiunea a 6-a. Funcția legislativă.....	158
Secțiunea a 7-a. Controlul parlamentar	159
§1. Forme și mijloace de control parlamentar	160
§2. Moțiunea de cenzură.....	162
§3. Controlul exercitat prin rezolvarea petițiilor.....	163
Secțiunea a 8-a. Alte funcții ale Parlamentului	163
§1. Exercitarea împuternicirilor de conducere statală.....	163
§2. Alegerea, formarea, avizarea formării, numirea sau revocarea unor autorități statale.....	163
§3. Conducerea în politica externă	164
§4. Atribuțiile Parlamentului privind organizarea internă și funcționarea sa.....	164
§5. Funcția de informare.....	165
Secțiunea a 9-a. Actele Parlamentului	166
Secțiunea a 10-a. Procedura legislativă comună	168
Secțiunea a 11-a. Proceduri legislative complementare.....	173
Secțiunea a 12-a. Proceduri legislative speciale.....	174
§1. Procedura de urgență	174
§2. Procedura de revizuire a Constituției României	174
§3. Legile organice	175
§4. Legile financiare	175
§5. Legile de ratificare a tratatelor internaționale.....	176
§6. Delegarea legislativă.....	176
Secțiunea a 13-a. Regulamentele și hotărârile Parlamentului	177
§1. Regulamentele	177
§2. Hotărârea parlamentară.....	178
§3. Moțiunile	178
Secțiunea a 14-a. Aspecte de jurisprudență a Curții Constituționale privind rolul Parlamentului, organizarea internă și exercitarea funcției legislative.....	179
§1. Art. 61. Rolul și structura	179
§2. Art. 64. Organizarea internă	182
§3. Funcția legislativă a Parlamentului (art. 73-78 din Constituție)	186
Bibliografie	188
Capitolul IX. Puterea executivă.....	190
Secțiunea 1. Considerații generale. Raportul dintre legislativ și executiv	190
Secțiunea a 2-a. Instituția Șefului de stat. Considerații generale	194
Secțiunea a 3-a. Instituția Președintelui României.....	200
§1. Atribuțiile Președintelui României	201
§2. Actele Președintelui României.....	205
§3. Răspunderea Președintelui României	205
Secțiunea a 4-a. Guvernul României.....	206

Secțiunea a 5-a. Aspecte constituționale privind practica asumării răspunderii Guvernului și a emiterii ordonanțelor de urgență	211
Secțiunea a 6-a. Celelalte organe ale administrației publice, centrale și locale. Principiile constituționale de organizare și funcționare ale administrației publice locale	214
§1. Autoritățile administrative centrale autonome	215
§2. Curtea de Conturi	216
§3. Administrația publică locală	217
§4. Instituția Prefectului	219
Secțiunea a 7-a. Instituția Avocatului Poporului	219
§1. Desemnarea în funcție a Avocatului Poporului	221
§2. Sesizarea Avocatului Poporului	222
§3. Atribuțiile Avocatului Poporului	222
§4. Exercițarea atribuțiilor și soluționarea cererilor	223
§5. Actele Avocatului Poporului	224
§6. Răspunderea Avocatului Poporului	225
Bibliografie	225
Capitolul X. Puterea judecătorească	226
Secțiunea 1. Considerații generale	226
Secțiunea a 2-a. Principiile constituționale de organizare și funcționare a instituțiilor puterii judecătorești	227
§1. Principiul legalității	227
§2. Justiția este unică și egală pentru toți	228
§3. Principiul publicității dezbaterilor	228
§4. Existența căilor de atac împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță	228
§5. Dreptul la apărare	228
§6. Prezumția de nevinovăție	228
§7. Folosirea limbii oficiale și a limbii materne în justiție	229
§8. Principiul independenței judecătorului	229
§9. Autoritatea judecătorească	229
Bibliografie	230
Capitolul XI. Justiția constituțională	231
Secțiunea 1. Noțiunea, trăsăturile și rolul justiției constituționale	231
Secțiunea a 2-a. Controlul de constituționalitate al legilor	232
§1. Apariția și dezvoltarea istorică	233
§2. Cauzele apariției și evoluției istorice ale controlului de constituționalitate al legilor	237
§3. Funcțiile controlului de constituționalitate al legilor	239
§4. Obiectul controlului de constituționalitate	241
§5. Clasificarea controlului de constituționalitate al legilor	242
Secțiunea a 3-a. Competența instanțelor judecătorești de a cenzura actele juridice neconstituționale	246

Secțiunea a 4-a. Curtea Constituțională a României	250
§1. Organizarea Curții Constituționale	253
§2. Reguli procedurale generale specifice activității Curții Constituționale ..	254
§3. Atribuțiile Curții Constituționale	256
§4. Analiza exercitării unor atribuții ale Curții Constituționale.....	257
§5. Actele Curții Constituționale și efectele lor.....	266
Secțiunea a 5-a. Aspecte teoretice și de jurisprudență privind constituționalitatea recursului în interesul legii	268
§1. Regimul juridic al recursului în interesul legii și al deciziilor pronunțate.....	268
§2. Controlul constituționalității deciziilor pronunțate în procedura recursului în interesul legii.....	274
§3. Garantarea supremației Constituției prin controlul judecătoresc	278
Bibliografie	280
Capitolul XII. Reglementări constituționale privind integrarea euroatlantică	282
Secțiunea 1. Considerații generale privind Uniunea Europeană și integrarea euroatlantică.....	282
Secțiunea a 2-a. Supremația Constituției în contextul principiului priorității dreptului Uniunii Europene	284
§1. Obligația instanțelor naționale de a interpreta dreptul intern în conformitate cu dreptul Uniunii Europene	286
§2. Raportul dintre dreptul Uniunii Europene și normele constituționale	288
Bibliografie	292
Capitolul XIII. Principii constituționale aplicabile organizării activității economice și financiare.....	293
Bibliografie	294

Cuvânt-înainte

Într-o societate democratică, legitimitatea juridică a statului și a puterii statale, a instituțiilor sale, dar și bazele sociale și politice sunt generate și determinate de Constituție, definită în mod cât se poate de expresiv ca fiind: „Așezământul politic și juridic fundamental al unui popor” (*I. Deleanu*).

Pornind de la aceste realități care se reflectă în doctrina constituțională contemporană, prezentul curs universitar își propune, în primul rând prin tematică, să reabiliteze în context modern denumirea mai veche a acestei discipline „Drept de Stat” în forma actuală „Teoria Generală a Statului”. Titlul este justificat, deoarece esența definitorie a dreptului constituțional, ca disciplină juridică și ramură a sistemului unitar a dreptului, este aceea de a reglementa, prin normele Constituției, relațiile sociale fundamentale privind „instaurarea, menținerea și exercitarea puterii de stat” (*I. Muraru*).

Tematica abordată este actuală și cuprinde analize în forme succinte și clare a problematicii clasice specifice unor astfel de cursuri de drept constituțional, scopul fiind acela de a oferi atât practicienilor, cât și teoreticienilor un instrument util de lucru, inclusiv prin analiza comparativă cu alte lucrări de acest tip.

Lucrarea conține și elemente de noutate pe care le propunem pentru prima dată în literatura juridică într-o lucrare care se dorește a fi, în primul rând, un curs universitar. Astfel, avem în vedere analiza teoretică și de practică în materie constituțională a problematicii delimitării între puterea discreționară și excesul de putere în activitatea instituțiilor statului, precum și analiza organizării puterii statale, nu numai din perspectiva teoriei separației și echilibrului puterii în stat, dar și prin aplicarea principiului constituțional al proporționalității, știut fiind faptul că acest principiu este înscris și în instrumentele juridice de bază ale dreptului Uniunii Europene.

Tot ca un element de noutate pe care îl propunem spre reflecție studenților și specialiștilor în domeniu este și analiza practicii constituționale a Guvernului privind procedura asumării răspunderii în fața Parlamentului pentru un proiect de lege și procedura emiterii ordonanțelor de urgență.

Nu în ultimul rând, amintim și analiza teoretică referitoare la raportul dintre principiul supremației Constituției și principiul priorității Dreptului Uniunii Europene.

Fiecare capitol este însoțit de o bogată listă bibliografică cu referire la problematica abordată care facilitează cititorului aprofundarea temei cercetate și, totodată, se dorește a fi bază teoretică pentru ideile și opiniile susținute. Am preferat această modalitate de prezentare a materiei în locul celei tradiționale cu notele de subsol inserate pentru a înlesni lectorului parcurgerea unitară a problematicii capitolului respectiv.

Problematica organizării puterii statale în România este analizată și interpretată pentru prima dată în literatura de specialitate din țara noastră nu numai în raport cu principiul clasic al separației și echilibrului în stat, dar și prin interpretarea și aplicarea principiilor constituționale generale privitoare la supremația Constituției și a legii, la

suveranitatea națională și la proporționalitate. Într-un paragraf nou introdus sunt identificate normele constituționale care implică sau evocă principiul proporționalității. Raportul dintre dreptul intern și dreptul Uniunii Europene este analizat prin considerarea celor două principii fundamentale aplicabile în materie, respectiv supremația legii fundamentale și principiul priorității dreptului Uniunii Europene. Sunt analizate principalele aspecte de jurisprudență a Curții de Justiție a Uniunii Europene și a Curții Constituționale a României în acest domeniu. De asemenea, au fost făcute completări și revizuirii în raport cu evoluția legislației și a doctrinei.

Prezenta ediție cuprinde ca principală noutate inserarea în conținutul lucrării a unor capitole în care este prezentată și analizată jurisprudența semnificativă a Curții Constituționale a României privind: caracterele și atributele statului, organizarea și activitatea partidelor politice, exercitarea drepturilor fundamentale electorale, structura, organizarea și exercitarea funcției legislative a Parlamentului. Prin analiza jurisprudențială dorim să accentuăm latura practică a acestui curs și concretizarea aspectelor teoretice și doctrinare.

Prin tematica abordată, cursul se adresează în primul rând studenților și masteranzilor de la facultățile de drept, dar și specialiștilor în știința dreptului constituțional, juriștilor și funcționarilor care activează în sistemul instituțional statal.

Autorii